

Jaarverslag 1999

Jaarverslag 1999

Commissie van Deskundigen Grondwaterwet

Secretariaat: Herman Gorterstraat 5
Postbus 20021
3502 LA Utrecht
tel: 030-275 66 00

fax: 030-275 69 99

Voorwoord	5
Relevante ontwikkelingen	7
Verzoeken om onderzoek	
13	
- Drenthe	13
- Overijssel	13
- Gelderland	15
- Utrecht	17
- Noord-Holland	17
- Zuid-Holland	17
- Zeeland	18
- Noord-Brabant	18
- Limburg	21

Bijlage:

1. Overzicht verzoeken om onderzoek ex. artikel 37

Taak en samenstelling commissie

De Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG) is op grond van artikel 37, lid 2, van de Grondwaterwet (Gww) ingesteld door de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

De commissie heeft als taak het behandelen van de in het kader van art. 37, van de Gww ingediende verzoeken om onderzoek naar schade door het onttrekken van grondwater of het infiltreren van water in de bodem met als doel het onttrekken van water, krachtens een vergunning als bedoeld in artikel 14 van de Gww. De commissie stelt een advies op aan partijen over de ondervanging of vergoeding van de schade dan wel over de overneming van de onroerende zaak.

Op 31 december 1999 bestaat de commissie uit:

Voorzitter:	ir. G.A. Oosterbaan	Plv. lid:	ir. C.J. de Lange
Plv. voorzitter:	mr. G.J.M.M. Tax	Plv. lid:	mr. J.J. van Zanten Jut
Lid:	ir. W. Bokhoven*)	Plv. lid:	ir. J. Kruizinga**)

Het secretariaat van de commissie is ondergebracht bij de Dienst Landelijk Gebied met als:

Secretaris:	ir. W.P.C. Zeeman	Plv. secretaris:	ing. G.J. Grotentraast
--------------------	-------------------	-------------------------	------------------------

*) m.i.v. 01-01-2000 opgevolgd door ir. J. Kruizinga

***) m.i.v. 01-01-2000 opgevolgd door ing. H.J. Everts

VOORWOORD

Voor u ligt het vierde jaarverslag van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG).

Naast het behandelen van verzoeken om onderzoek is ook in 1999 de reikwijdte van het mandaat van de commissie en het provinciale beleid ten aanzien van het grondwaterbeheer onderwerp van bespreking geweest. Tevens is aandacht geschonken aan het onderhouden en ontwikkelen van methodieken benodigd voor de behandeling van verzoeken om onderzoek.

De discussie over de reikwijdte van het mandaat van de commissie is nog niet afgerond; de provincies zijn hierover nog in beraad. De ontwikkelingen in het provinciale beleid ten aanzien van het grondwaterbeheer zijn geanalyseerd met het oog op de mogelijke consequenties voor het werk van de commissie. De commissie wil graag goed geïnformeerd zijn over de toekomstige ontwikkelingen om op een adequate wijze hierop te kunnen inspelen.

In het verslagjaar heeft de commissie goede vorderingen gemaakt met het actualiseren van de nota "Juridische uitgangspunten bij het regelen van schade onder vigeur van de Grondwaterwet". Het verslagjaar werd ook gekenmerkt door de ontvangst van een groot aantal verzoeken om onderzoek naar bosschade in de provincie Gelderland. In deze verzoeken worden uiteenlopende schadeaspecten genoemd. Dit was voor de commissie aanleiding om een werkgroep Bos-, Natuur- en Landschapsschade in te stellen. De werkgroep moet een algemeen toepasbare werkwijze ontwikkelen voor het behandelen van deze en soortgelijke verzoeken om onderzoek.

Eind 1999 heeft de heer ir. W. Bokhoven zijn werkzaamheden voor de commissie beëindigd. De heer Bokhoven heeft gedurende een groot aantal jaren als lid van de CDG en daarvoor van de Technische Commissie Grondwaterbeheer met name de grondmechanische aspecten van verzoeken om onderzoek naar gebouwschade behandeld. De heer ir. J. Kruizinga, thans plaatsvervangend lid van de commissie, volgt de heer Bokhoven op. De heer ing. H.J. Everts is bereid gevonden de heer Kruizinga als plaatsvervangend lid van de commissie op te volgen. In de gewijzigde samenstelling blijft de commissie weer voldoende geëquipeerd met deskundigheid op het gebied van zettingschade. De formele wijziging vindt per 1 januari 2000 plaats.

ir. G.A. Oosterbaan, voorzitter.

RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

In dit hoofdstuk worden enkele relevante ontwikkelingen belicht die naar de mening van de commissie een brede aandacht verdienen.

Mandaat Commissie van Deskundigen Grondwaterwet

In de afgelopen jaren heeft de commissie van Gedeputeerde Staten van diverse provincies een aantal verzoeken om onderzoek voorgelegd gekregen, welke strikt genomen niet tot het formele taakveld van de commissie gerekend kunnen worden. Naar beste vermogen en zonder al te formele opstelling, heeft de commissie die verzoeken om onderzoek ter hand genomen en daarover adviezen uitgebracht. In het vorige jaarverslag heeft de commissie uitvoerig deze gevallen geschetst. Naar aanleiding hiervan is er zowel bij de commissie als bij sommige van de provinciale opdrachtgevers behoefte ontstaan aan verduidelijking van het taakveld en de positie van de commissie. De commissie heeft een discussienota opgesteld, welke is besproken in de Juridische Werkgroep Grondwater van de provincies en in het IPO Vakberaad Grondwater. Dit heeft geresulteerd in het instellen van een werkgroep die het standpunt van de provincies in deze zal formaliseren. De ingestelde werkgroep heeft een notitie opgesteld, welke besproken is in het Vakberaad Grondwater. In het verslagjaar heeft de commissie nog geen standpunt van de provincies vernomen ten aanzien van het door hen te voeren beleid.

Juridische aspecten grondwateronttrekking

Als gevolg van ontwikkelingen, zoals de totstandkoming van het Nieuw Burgerlijk Wetboek, de Algemene Wet Bestuursrecht, alsmede vele ontwikkelingen in de jurisprudentie op het terrein van schadevergoeding heeft de commissie besloten de nota "Juridische uitgangspunten bij het regelen van schade onder vigeur van de Grondwaterwet" te actualiseren. Deze actualisatie vindt plaats onder supervisie van de heer mr. drs. A. Driesprong, werkzaam bij de Centrale Directie Juridische Zaken van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Het opgestelde concept-rapport "Schadevergoeding op grond van artikel 35 Gww" is in de vergadering van de commissie in april toegelicht en besproken. Het rapport is daarna voor commentaar voorgelegd aan de provincies en aan een aantal belanghebbende partijen en instanties. Naast opmerkingen op onderdelen heeft het rapport veel waardering voor het opstellen ervan ontmoet. In een volgende vergadering van de commissie is een 2^e concept versie van het rapport besproken, alsmede de mogelijke consequenties van de herziening van de nota ten aanzien van de schadeadviezen.

Normen en uitgangspunten schadeberekening

De nieuwe nota "Schadevergoeding op grond van artikel 35 Gww", welke in voorbereiding is, vormt een belangrijk uitgangspunt voor de behandeling van verzoeken om onderzoek door de commissie. Ontwikkelingen in de jurisprudentie en nieuwe inzichten, al dan niet op basis van door partijen naar voren gebrachte argumenten, leiden ertoe dat door de commissie nieuwe uitgangspunten worden geformuleerd of bestaande uitgangspunten worden bijgesteld. Zo was bij de behandeling van de bedenkingen inzake het object Heel (Beegden) aan de orde (1) het vergoeden van de kosten van bijstand door deskundigen en (2) de termijn van verjaring. De commissie heeft hierover in de lijn van de nieuwe nota als volgt geoordeeld.

(1) het vergoeden van de kosten van deskundigen:

In de rechtspraak is aanvaard dat de kosten van deskundige bijstand onder omstandigheden voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien hiervan geldt de dubbele redelijkheidstoets. Het gaat hierbij zowel om de vraag of het redelijk was dat de benadeelde bijstand van de desbetreffende deskundige(n) inriep, als om de vraag of de omvang van de daarmee gepaard gaande kosten redelijk is te achten.

In dit kader moet naar het oordeel van de commissie onderscheid worden gemaakt tussen:

- a. de kosten van deskundigen welke verband houden met de aansprakelijkheidsstelling en het onderzoek naar het geclaimde causale verband tussen de grondwateronttrekking en de schade voordat het verzoek om onderzoek is ingediend en voordat door de commissie advies is uitgebracht, en

- b. de kosten van deskundigen verband houdende met het indienen en de procedurele behandeling van bedenkingen tegen het door de commissie uitgebrachte advies.

Ten aanzien van de kosten ad a merkt de commissie het volgende op.

Ingevolge art. 35 van de Grondwaterwet is de vergunninghouder desgevorderd verplicht de schade als gevolg van een onttrekking of infiltratie, indien en voor zover deze niet is ondervangen, te vergoeden. Degene die de schade lijdt zal in dit geval zijn vordering moeten staven met bewijzen. De wetgever heeft echter voorzien in de mogelijkheid om eerst een onderzoek te laten verrichten door een commissie van deskundigen, in casu de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG). Het inschakelen van de CDG geschiedt zonder dat hiervoor kosten aan partijen in rekening worden gebracht. In deze situatie is er voor degene die schade lijdt geen noodzaak tot het inschakelen van andere deskundigen. Ten aanzien van de kosten voor bijstand van deskundigen als bedoeld onder ad a, is naar de mening van de commissie niet voldaan aan de eerstgenoemde redelijkheidstoets. Deze kosten komen naar het oordeel van de commissie daarom niet voor vergoeding in aanmerking. Ten aanzien van de kosten ad b hanteert de commissie in principe als uitgangspunt dat deze voor vergoeding in aanmerking kunnen komen indien de ingebrachte bedenkingen aanleiding geven het aanvankelijk advies te herzien, althans indien en voor zover aan de tweede redelijkheidstoets, de omvang van de kosten, wordt voldaan.

- (2) de termijn van verjaring:

In het bovengenoemde advies heeft de commissie de periode waarover met terugwerkende kracht schadevergoeding kan worden geclaimd op grond van rechtsverwerking beperkt tot tien jaar gerekend vanaf het moment waarop het verzoek om onderzoek als bedoeld in art. 37 van de Grondwaterwet is ingediend. Hiertegen zijn door beide partijen bedenkingen ingebracht. De schadelijdende partij betoogt dat op grond van de bepalingen van het Nieuw Burgerlijk Wetboek (NBW, art. 3:310 lid 1) een verjaringstermijn van 20 jaar zou moeten worden gehanteerd. Door de vergunninghouder wordt op grond van hetzelfde artikel gesteld dat in de onderhavige situatie voor de verjaring een termijn van 5 jaar van toepassing is, te rekenen vanaf de datum waarop het advies door de commissie is uitgebracht. Subsidiair stelt de vergunninghouder dat de schadevergoeding zich in ieder geval niet kan uitstrekken over een periode van meer dan vijf jaren voordat het verzoek om onderzoek is ingediend.

Ten aanzien van deze bedenkingen heeft de commissie het volgende opgemerkt:

In art. 3:310 NBW worden twee verjaringstermijnen genoemd: 5 jaar en 20 jaar. De vijfjarige termijn vereist dat de benadeelde met de schade en met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is. Voor de twintigjarige termijn is alleen het tijdstip van ontstaan van de schade van belang. De vereiste van bekendheid met de schade en de aansprakelijke persoon geldt in dit geval niet.

Het al of niet bekend zijn met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bepaalt dus of de vijfjarige termijn of de twintigjarige termijn gehanteerd moet worden. In dit opzicht is er evenwel sprake van een groot 'grijs' gebied, waarbij het al of niet bekend zijn met de schade moeilijk is aan te tonen. Vooral bij de veelal niet visueel waarneembare landbouwschade (de opbrengstvermindering is slechts gering ten opzichte van de natuurlijke variatie in opbrengst) zijn hiervoor nauwelijks of geen objectieve maatstaven te hanteren, zodat de keuze voor een vijfjarige of een twintigjarige termijn altijd een grote mate van willekeur in zich zal dragen. Bij een strikte toepassing van art. 3:310 NBW zouden binnen eenzelfde schadegebied voor verschillende belanghebbenden verschillende verjaringstermijnen toegepast moeten worden. Zelfs is het niet ondenkbaar dat op grond van het al of niet bekend zijn met de schade voor verschillende percelen van dezelfde belanghebbende verschillende verjaringstermijnen gelden.

Gelet op het voorgaande is het vrijwel onmogelijk om bij (gewas)schade als gevolg van grondwateronttrekking eenduidig en objectief vast te stellen of een gedupeerde al of niet bekend is met zowel de schade als de veroorzaker van de schade. Bovendien acht de commissie het hanteren van twee (sterk uiteenlopende) verjaringstermijnen binnen hetzelfde schadegebied uit praktische en uit maatschappelijke overwegingen zeer ongewenst.

De commissie heeft bij de advisering met betrekking tot verzoeken om onderzoek ex art. 37 van de Grondwaterwet tevens een bemiddelende rol te vervullen. In dit kader en op pragmatische gronden heeft de commissie geadviseerd uit te gaan van een verjaringstermijn van 10 jaren gerekend vanaf het tijdstip van indienen van het verzoek om onderzoek.

Verzoeken om onderzoek naar bosschade

In het verslagjaar heeft de commissie een 12-tal verzoeken om onderzoek naar bosschade ontvangen. De verzoeken betreffen landgoederen in de provincie Gelderland. De Bosgroep Gelderland vervult in deze een coördinerende rol. Uit de verzoeken om onderzoek blijkt dat naast schade aan de houtproductie ook aspecten als een vermindering van de vitaliteit en aantasting door ziekten, extra kosten voor het opruimen en nieuw aanplanten van (solitaire) bomen, en een vermindering van de natuur- en landschappelijke waarde worden genoemd. Met uitzondering van een benadering voor de vaststelling van schade aan de houtproductie ontbreekt het de commissie aan een adequaat instrumentarium om al deze aspecten van een verzoek om onderzoek te behandelen. De commissie heeft daarom in haar vergadering in september het besluit genomen tot het instellen van een Werkgroep Bos-, Natuur- en Landschapschade waarin naast leden van de commissie ook deskundigen van het Bosschap, Federatie Particulier Grondbezit, 't Schoutenhuis b.v. en IKC Natuurbeheer participeren. De Werkgroep heeft als taakstelling meegekregen te onderzoeken welke schadeaspecten te onderscheiden zijn en welke praktische werkwijze gevolgd kan of moet worden om tot een objectieve, controleerbare vaststelling van de onderscheiden schadeaspecten te komen. De ingestelde Werkgroep is in december van start gegaan. Volgens planning zal de Werkgroep rond 1 april 2000 haar concept-rapport aan de commissie uitbrengen, waarna het in de voorjaarsvergadering van de commissie zal worden behandeld.

De bevindingen van de werkgroep zullen mede dienen voor de behandeling van de bosschadezaak Hoge Hexel. De afhandeling van deze schadezaak is in dit verband opgeschort.

Zoals vermeld hanteert de commissie reeds langer een benadering voor de vaststelling van schade aan de houtproductie. De benadering is gebaseerd op een verband tussen de gemiddelde jaarlijkse bijgroei van een boom en de gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand (GVG). Aan deze methodiek is een artikel gewijd in het juli/augustus nummer van het Nederlands Bosbouw Tijdschrift. De commissie beschikt over een beperkt aantal groeigrafieken. Om te kunnen beschikken over groeigrafieken, die gelden voor diverse groeiomstandigheden, zal de expertise van Alterra worden ingezet. De bedoeling is om te komen tot een set aan tabellen met groeigegevens. In een spreadsheet kan van een bepaalde tabel vervolgens eenvoudig een groeigrafiek worden vervaardigd.

Vizier op de toekomst

- vanuit de verzoeken om onderzoek gezien

De geschetste werkzaamheden ten aanzien van het behandelen van verzoeken om onderzoek naar bosschade zijn in gang gezet enerzijds om op dit moment te voorzien in de behoefte aan actualisatie van de kennis en gegevens en anderzijds omdat de commissie voorziet dat in de komende jaren meer bosschadeclaims zijn te verwachten. De commissie beschikt graag over een adequaat instrumentarium voor haar advisering.

- vanuit het provinciaal beleid gezien

De commissie heeft een analyse uitgevoerd van een viertal provinciale waterhuishoudingsplannen. Het doel van de analyse was om inzicht te krijgen in het geformuleerde beleid met betrekking tot de grondwateronttrekkingen, de benodigde hoeveelheden water en de mogelijke consequenties hiervan voor het werk van de commissie. De analyses zijn uitgevoerd voor de provincies Overijssel, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Uit de analyses zijn voorts algemene ontwikkelingen in het Nederlandse grondwaterbeleid afgeleid en op basis hiervan de consequenties voor het werk van de commissie.

Uitgangspunt bij het waterbeleid is een duurzaam watersysteem. Dit betekent dat de grondwateronttrekkingen geen negatieve effecten mogen hebben op de natuurwaarden. Voldoende en schoon drinkwater staat echter voorop. Het uitgangspunt van duurzaamheid heeft geresulteerd in het onderscheiden van beleidsstrategieën, zoals gebiedsgericht beleid, stand-still en/of vermindering van onttrekkingen op basis van gebruiksdoel, alternatieve winningsmethoden, verplaatsing van onttrekkingen. De commissie heeft als mogelijke consequenties voor haar werk het volgende hieruit afgeleid:

- Behandeling van nieuwe verzoeken om schaderegelingen, omdat alternatieve winningsmethoden nog niet gereed zijn en verplaatsing van winningen gaat plaatsvinden;
- Behandeling van verzoeken om wijziging van bestaande schaderegelingen, omdat bestaande winningen verplaatst worden of in capaciteit afnemen;

- Behandeling van mogelijke verzoeken om onderzoek naar vernattingschade wanneer bestaande winningen eindigen;
- Het aantal verzoeken om schadevergoeding ten gevolge van industriële winningen zal geleidelijk verminderen, omdat voor dit gebruiksdoel min of meer verplicht wordt oppervlaktewater te gebruiken;
- Er wordt een afname in het aantal verzoeken om schadevergoeding ten gevolge van bronbemalingen verwacht, omdat provincies verplichten tot alternatieve bouwtechnieken of retourbemaling;
- De wijziging in het beleid ten aanzien van berekening kan consequenties hebben voor de uitgangspunten en de uitkomst van de berekeningsmethode van de commissie ten aanzien van schade aan de tuinbouw. Dit vindt plaats op basis van extra berekeningskosten;
- Er is meer kennis nodig van effecten van alternatieve winningsmethoden, zoals diepinfiltratie en oeverinfiltratie, en van vernattingschade.

- *vanuit grote infrastructurele werken bezien*

In de vergadering van de commissie in september 1999 is de uitvoering van grote infrastructurele werken, zoals de aanleg van de Betuwelijn en van de Hoge Snelheidslijn, aan de orde geweest. Op deze trajecten zal ongetwijfeld plaatselijk de grondwaterstand tijdelijk moeten worden verlaagd om de lijnen te realiseren. Te denken valt aan tijdelijke bronbemalingen voor de aanleg van kunstwerken. Ook kan het gaan om hydrologische ingrepen met een permanent karakter. Indien geen beschermende maatregelen kunnen worden uitgevoerd, kan schade toegebracht worden aan objecten, zoals aan de opbrengst van landbouwpercelen of aan bebouwing. Het is de commissie bekend dat voor elk groot infrastructureel werk door de minister van Verkeer en Waterstaat een Schap wordt ingesteld, waar burgers terecht kunnen met hun klacht of claim. Voorzover bij de ingestelde Schappen het bestaan van de commissie niet bekend is, heeft de commissie met een brief aan de minister van Verkeer en Waterstaat willen bevorderen dat de Schappen geïnformeerd worden over het bestaan van de commissie. Met haar brief aan de minister heeft de commissie nadrukkelijk niet de bedoeling in de werkzaamheden van de Schappen te treden. Indien door derden een beroep gedaan wordt op de deskundigheid van de commissie, dan wel te voorzien is dat ten gevolge van werken door of in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat er voor de commissie werkzaamheden kunnen voortvloeien uit een grondwateronttrekking, waarvoor een vergunning ingevolge de Grondwaterwet is verleend, dan stelt de commissie het op prijs hierover tijdig geïnformeerd te worden. De commissie kan in dat geval tijdig en op een adequate wijze adviseren.

Onderzoeksvragen

Ter ondersteuning van de werkzaamheden van de commissie zijn enkele onderzoeksvragen opgesteld en met een brief voorgelegd aan de Dienst Landelijk Gebied (DLG), afd. Innovatie en Kennismanagement. In deze brief brengt de commissie de problematiek van het kwantificeren van de natschade en de Minas-regelgeving onder de aandacht van DLG.

Een beter onderbouwde methodiek voor het kwantificeren van natschade is van belang, omdat de uitkomst van schaderegelingen hiervan sterk afhankelijk kan zijn. Dit geldt des te meer als maatregelen in het kader van verdrogingsbestrijding meer en meer ingang vinden.

Het vergroten van het inzicht in de effecten met betrekking tot de Minas-regelgeving zal ertoe leiden dat de commissie haar adviezen ook op dit punt beter kan onderbouwen. De commissie verwacht dat DLG beantwoording van deze onderzoeksvraag zal bevorderen.

De commissie rapporteert in het hierna volgende over de vorderingen ten aanzien van een beantwoording van de opgestelde onderzoeksvragen.

- *Natschade*

Binnen het DLO-programma "Integraal waterbeheer in het landelijk gebied" is in 1999 het WATER-PAS-project gestart, waarin het Instituut voor Agrobiologisch en Bodemvruchtbaarheidsonderzoek (AB), het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek (LBO), het Praktijkonderzoek voor Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt (PAV), het Praktijkonderzoek voor de Veehouderij (PV) en Alterra deelnemen. Het doel van dit project is om een nieuwe methodiek te ontwikkelen waarmee de relatie wordt beschreven en gekwantificeerd tussen waterbeheer, agrarische productie en milieukundige gevolgen (met name in relatie tot mineralen). De methodiek moet landelijk toepasbaar zijn. Voor combinaties van grondsoorten en gewassen worden berekeningen uitgevoerd voor verschillende dynamische hydrologische randvoorwaarden. Het resultaat van dit project moet een verbeterde en

meer uitgebreide opvolger van de "HELP-tabel" worden. De duur van het project omvat enkele jaren.

De commissie ziet met belangstelling de (eerste) resultaten tegemoet.

- Minas-regelgeving

In een overleg tussen DLG en de GLTO zijn de gevolgen van Minas aan de orde gesteld voor bedrijven die met grondwaterstandsverlaging als gevolg van grondwateronttrekking te maken hebben. De waterhuishouding verandert en daarmee de gewasproductie. Deze veranderingen hebben invloed op de input en de output van mineralen op het landbouwbedrijf. De vraag die in het overleg aan de orde is gesteld is de volgende: Welke gevolgen ontstaan door derving van de gewasproductie in de Minas boekhouding van het bedrijf? De ontwikkelingen ten aanzien van de mestregulering staan evenwel niet stil. In 2003 moeten alle bedrijven voldoen aan de nitraat-richtlijn van de EU. Voor Nederland zijn maximale productienormen voorgesteld. Met deze aanpassing krijgt de vraagstelling omtrent Minas er een nieuwe dimensie bij. Minas blijft bestaan als instrument aanvullend op de normen uit de nitraatrichtlijn.

De commissie wacht de bevindingen van het gaande overleg af.

VERZOEKEN OM ONDERZOEK

In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de verzoeken om onderzoek welke de commissie in 1999 in behandeling had. In het verslagjaar kreeg de commissie in totaal 28 nieuwe verzoeken om onderzoek ter behandeling toegezonden. Van deze nieuwe verzoeken hebben er 12 betrekking op schade aan bossen op landgoederen in de provincie Gelderland. De Bosgroep Gelderland vervult hierbij een coördinerende rol. Een aantal van de ingediende verzoeken heeft betrekking op dezelfde grondwateronttrekking.

Voor 11 verzoeken om onderzoek is in het verslagjaar door de commissie een plan van aanpak en een offerte opgesteld en aan Gedeputeerde Staten verzonden. Het totaal bedrag van de uitgebrachte offertes bedroeg ruim fl. 193.000,-. Ruim fl. 105.000,- hiervan heeft betrekking op onderzoek door derden.

Van in totaal 8 verzoeken om onderzoek, welke betrekking hebben op 6 schadezaken, kon de behandeling door de commissie worden afgesloten. Aan het eind van het verslagjaar had de commissie 32 verzoeken om onderzoek in behandeling. Deze verzoeken hebben betrekking op 25 schadezaken. In 2 gevallen is de behandeling van het verzoek om onderzoek opgeschort in verband met overleg tussen partijen dan wel het beschikbaar komen van aanvullende onderzoeksresultaten.

In het navolgende wordt de stand van zaken met betrekking tot de behandeling van de verzoeken om onderzoek nader toegelicht.

DRENTHE

BEILEN (03.002)

De behandeling van het verzoek om onderzoek inzake de schade als gevolg van de grondwateronttrekking door de N.V. Waterleidingmaatschappij "Drenthe" op haar winplaats te Beilen is opgeschort in afwachting van het beschikbaar komen van het aanvullend onderzoek dat in opdracht van Gedeputeerde Staten van Drenthe door IWACO, Adviesbureau voor water en milieu, wordt verricht.

EMMEN (03.004)

In juli 1999 ontving de commissie een verzoek om onderzoek van 4 landbouwers naar de gewas- en veedrenkschade veroorzaakt door de grondwateronttrekkingen te Noordbargeresch en te Valtherbosch van de N.V. Waterleidingmaatschappij "Drenthe" en de grondwateronttrekking door Emmtec Services bv te Emmen. In 1991 en 1993 werden soortgelijke verzoeken om onderzoek naar schade als gevolg van de betreffende grondwaterwinningen ingediend bij de voorganger van de CDG, de Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB). Het door de TCGB uitgevoerde onderzoek heeft als basis gediend voor het uitbrengen van het advies aan partijen. In dit advies d.d. 23 september 1999 komt de commissie tot de conclusie dat 3 van de 4 grondgebruikers nadeel ondervinden als gevolg van de betreffende grondwaterwinningen. Door één landbouwer zijn administratieve bedenkingen tegen het advies ingebracht, namelijk een aanvulling op het grondgebruik. Deze aanvulling is verwerkt en de schade is opnieuw berekend. De taak van de commissie ten aanzien van dit verzoek om onderzoek is hiermee beëindigd.

In oktober en december 1999 heeft de commissie twee nieuwe verzoeken om onderzoek naar de gewas- en veedrenkschade in de omgeving van Emmen ontvangen. De commissie heeft deze verzoeken in behandeling genomen.

OVERIJSEL

TUBBERGEN (MANDER) (04.004)

In oktober en december 1997 ontving de commissie door tussenkomst van Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel van in totaal 6 landbouwers een verzoek om onderzoek naar schade door verminderde gewasopbrengst als gevolg van de grondwateronttrekking door de Waterleiding Maatschappij Overijssel NV (WMO) op de winplaats Manderveen/Manderheide in de gemeente Tubbergen. Langs informele weg werd daarnaast van nog 3 landbouwers een soortgelijk verzoek ontvan-

gen. De verzoeken om onderzoek zijn te beschouwen als een aanvulling op een eerder verzoek aan de commissie inzake een regeling van de toekomstige schade als gevolg van de voorgenomen vergroting van de onttrekking te Manderveen/Manderheide en het beëindigen van de onttrekking te Vasse. Met betrekking tot dit laatstgenoemde verzoek bracht de commissie in augustus 1997 advies uit aan partijen. Tegen dit advies zijn zowel collectief als individueel bedenkingen ingebracht. In overleg met partijen is toen besloten de behandeling van deze bedenkingen op te schorten in verband met het voornemen de behandeling van de nagekomen verzoeken om onderzoek in te passen in de procedure van het eerdere verzoek.

Op 6 april bracht de commissie advies uit met betrekking tot de 9 nagekomen verzoeken om onderzoek. Geconcludeerd werd dat in alle gevallen er sprake was van schade als gevolg van de voorgenomen grondwateronttrekking door de WMO. Tegen dit advies van de commissie zijn door geen der belanghebbenden noch door de WMO bedenkingen ingebracht.

Aansluitend op de advisering over deze nagekomen gevallen is de behandeling van de bedenkingen met betrekking tot het eerdere advies van de commissie weer ter hand genomen. De ingebrachte bedenkingen zijn naar hun aard te groeperen in administratieve, procedurele en inhoudelijke bedenkingen. De administratieve bedenkingen (correcties, aanvullingen op het grondgebruik) zijn geverifieerd en waar nodig aangepast en aangevuld. De procedurele bedenkingen betreffen onder andere een verzoek om verstrekking van aanvullende informatie, verlenging van de termijn voor het indienen van bedenkingen, en het feit dat niet alle belanghebbende grondgebruikers geregistreerd zijn. Met betrekking tot de beide eerst genoemde procedurele bedenkingen heeft de commissie gehoor gegeven aan de wensen van partijen; ten aanzien van de laatstgenoemde bedenking merkt de commissie op dat het niet de taak van de commissie is om de rechten van individuele belanghebbenden op te sporen.

De inhoudelijke bedenkingen hebben betrekking op de gehanteerde hydrologische, bodemkundige en bedrijfseconomische normen en uitgangspunten welke aan de berekening van de schade ten grondslag liggen en op het feit dat bij de schadebepaling geen rekening is gehouden met bepaalde schade-elementen zoals veedrenkschade, schade door waardevermindering van de grond, schade aan beregeningsputten en extra schade als gevolg van de mestregelgeving. In een zitting gehouden op 3 juni 1999 zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld hun bedenkingen mondeling toe te lichten.

De commissie heeft in een aantal bedenkingen aanleiding gevonden haar advies te herzien en aan te vullen. Dit betreft met name aanpassingen in verband met de administratieve bedenkingen, de berekening van de vergoedingsnorm en de invloed van de mestregelgeving op de schade. Ten aanzien van dit laatste aspect is de schaderegelingsovereenkomst aangevuld met een artikel dat voorziet in vergoeding van de extra schade door de mestregelgeving indien en voor zover deze een gevolg is van de grondwateronttrekking. Op 3 december 1999 bracht de commissie een nader advies uit aan partijen. De taak van de commissie met betrekking tot de betreffende verzoeken om onderzoek is hiermee beëindigd.

MARKELO/GOOR (04.014)

Door tussenkomst van Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel heeft de commissie in augustus 1996 van de Waterleiding Maatschappij Overijssel N.V. (WMO) en de voormalige Gewestelijke Raad voor Overijssel van het Landbouwschap een verzoek om onderzoek ontvangen, betreffende een algehele herziening van de schaderegeling te Markelo en te Goor. Voor genoemde herziening is door de commissie in december 1996 opdracht verleend aan IWACO-Groningen voor het uitvoeren van een hydrologisch onderzoek, dat in juni 1997 is afgerond. In aansluiting hierop is aan het DLO-Staring Centrum opdracht verleend voor het uitvoeren van een bodemkundig-waterhuishoudkundig onderzoek in het door IWACO vastgestelde gebied met grondwaterstandsverlagingen door de waterwinningen te Markelo en te Goor. De resultaten van dit onderzoek zijn in maart 1999 opgeleverd. De commissie is begonnen met het interpreteren van de resultaten van beide onderzoeken en het verwerken van het grondgebruik.

LOSSER (04.016)

Door de Kleine Commissie Grondwateronttrekking Losser is in december 1998 bij Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel een verzoek ingediend om onderzoek naar de schade als gevolg van de grondwateronttrekking door de Waterleiding Maatschappij Overijssel NV (WMO) op haar winplaats te Losser. Het betreft in feite een verzoek om herziening van de bestaande droogteschaderegeling die door de WMO met ingang van 1 januari 1998 is opgezegd, nadat gebleken was dat

partijen geen overeenstemming konden bereiken over een door de WMO voorgestelde herziening van de regeling.

Naar aanleiding van het verzoek heeft overleg plaatsgevonden tussen partijen en GS. Dit overleg heeft geresulteerd in een nadere omschrijving van het verzoek om onderzoek. Bij brief van 11 augustus hebben GS het verzoek ter behandeling aan de commissie gezonden. De commissie heeft in dit kader een nadere analyse van de oude schaderegeling verricht. De resultaten zijn neergelegd in een notitie welke als basis zal dienen voor overleg met partijen over de gewenste aanpassingen van de regeling.

WIJERDEN (HOGE HEXEL) (04.017)

Het onderzoek van de commissie met betrekking tot de schade op het landgoed 'Het Hexel' als gevolg van de grondwateronttrekking door de Waterleiding Maatschappij Overijssel NV (WMO) op haar winplaats te Hoge Hexel, heeft mede aanleiding gegeven tot een nadere bezinning op de te volgen werkwijze bij het vaststellen en kwantificeren van de schade door grondwaterstandsverlaging bij landgoederen. Hiertoe is door de commissie een Werkgroep Bos, Natuur en Landschap schade ingesteld. Deze werkgroep zal haar werkzaamheden naar verwachting vóór 1 juli 2000 afronden.

Met betrekking tot de schade op het landgoed 'Het Hexel' is onderscheid gemaakt naar (1) de schade door extra kosten voor het opruimen en aanplanten van (solitaire) bomen, (2) de schade door een vermindering van de natuur- en landschappelijke waarde en (3) ondervanging van toekomstige schade. Aan partijen is bericht dat de commissie de bevindingen van de werkgroep afwacht, alvorens advies uit te brengen. Hierbij is aangegeven dat het partijen overigens vrij staat om in onderling overleg op een onderdeel (of onderdelen) tot een invulling van de schaderegeling te komen. Te denken valt hierbij aan een voorziening ter ondervanging van de toekomstige schade.

WIJHE (BOERHAAR) (04.018)

Via Gedeputeerde Staten van Overijssel (GS) werd een verzoek om onderzoek ontvangen inzake de schade aan enkele bedrijfsgebouwen (varkensstallen) aan de Boerlestraat te Boerhaar in de gemeente Wijhe. De schade bestaat uit scheurvorming in zowel binnen- en buitenmuren van de stallen. Tevens bestaat bij de eigenaar het vermoeden dat er scheurvorming in de mestkelder is opgetreden. De schade is naar de mening van de eigenaar veroorzaakt door de grondwateronttrekking van de Waterleiding Maatschappij Overijssel NV op haar winplaats te Boerhaar dan wel door infiltratie op basis van het gerealiseerde wateraanvoerplan. De commissie heeft een oriënterende veldverkenning uitgevoerd. Voor de behandeling van het project is een plan van aanpak en kostenbegroting opgesteld en aan GS verzonden.

GELDERLAND

VELDDRIEL (ROSSUM) (05.002)

In januari van het verslagjaar ontving de commissie een verzoek om onderzoek met betrekking tot schade aan een woning en bedrijfsgebouwen aan de Middelweg te Rossum (gemeente Maasdriel). De schade wordt door de eigenaar toegeschreven aan de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op haar winplaats te Velddriel. In maart ontving de commissie een soortgelijk verzoek met betrekking tot schade aan een woning en schuren aan de Achterdijk te Rossum. Ook in dit geval wordt de schade in verband gebracht met de grondwateronttrekking door het pompstation te Velddriel.

De commissie heeft de beschikbare gegevens geïnventariseerd en een veldverkenning verricht. Op basis hiervan is een plan van aanpak en een kostenbegroting opgesteld en aan Gedeputeerde Staten uitgebracht.

DIVERSE VERZOEKEN BOSSCHADE

In augustus 1999 ontving de commissie via Gedeputeerde Staten van Gelderland collectief 11 verzoeken om onderzoek met betrekking tot schade aan bossen. In december werd in aanvulling hierop nog een nagekomen verzoek om onderzoek ontvangen. De Bosgroep Gelderland vervult in deze een rol als coördinator. De gronden van het bosbezit liggen volgens de verzoeken binnen de invloedssfeer van één of meer met name genoemde grondwateronttrekkingen van het Waterbedrijf Gelderland, N.V. NUON Water of de N.V. Waterwinningsmaatschappij Oost Veluwezoom. Als ge-

volg van de grondwateronttrekking(en) wordt volgens de verzoeken schade ondervonden in de sfeer van gewasschade (houtproductie) door daling van de grondwaterstand. In nadien toegezonden nadere beschrijvingen van de schade wordt eveneens melding gemaakt van schade door een afname van de soortenrijkdom, ecologische schade en/of landschappelijke schade.

Door de commissie is een begin gemaakt met het inventariseren van de benodigde gegevens. De ingediende verzoeken zijn voor de commissie mede aanleiding geweest voor een nadere bezinning op de te volgen werkwijze bij het vaststellen en kwantificeren van de schade door grondwaterstandsverlaging bij landgoederen. Hiertoe is door de commissie de werkgroep Bos, Natuur en Landschapschade ingesteld. Deze werkgroep zal haar werkzaamheden naar verwachting vóór 1 juli 2000 afronden.

In het navolgende worden de verzoeken kort toegelicht. De verzoeken zijn ingedeeld op basis van de locatie van de grondwateronttrekking(en)

* GORSSEL (JOPPE) (05.003)

Een 3 tal verzoeken om onderzoek hebben betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaats te Joppe (gemeente Gorssel). Dit betreft het landgoed Herwalt, het landgoed 't Joppe en het landgoed Aan de Marsweg, alle 3 gelegen in de gemeente Gorssel. In de toegezonden beschrijving van de schade wordt naast een vermindering van de houtproductie eveneens melding gemaakt van schade door een afname van de soortenrijkdom, ecologische schade en/of landschappelijke schade.

* GORSSEL (HARFSEN) (05.004)

Dit verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaats te Harfsen (gemeente Gorssel). Het verzoek betreft de gronden van het bosbezit genaamd Toevluchtsbos in de gemeente Gorssel. Volgens de ontvangen beschrijving van de schade wordt schade ondervonden door vermindering van de houtproductie.

* VORDEN (05.005)

Twee verzoeken om onderzoek hebben betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaats Dennewater (gemeente Vorden). Dit betreft gronden van het bosbezit genaamd De Belten & Pinetum en het bosbezit genaamd Galgengoor, beide gelegen in de gemeente Gorssel. In de toegezonden beschrijving van de schade wordt naast schade door vermindering van de houtproductie eveneens melding gemaakt van een afname van de soortenrijkdom, ecologische schade en/of landschappelijke schade.

* APELDOORN (SCHALTERBERG)/EERBEEK (05.006)

Dit verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaats te Eerbeek (gemeente Brummen) en door N.V. NUON Water op de winplaats te Schalterberg (gemeente Apeldoorn). De schade betreft gronden van het bosbezit genaamd Westerveldhuizen en Vrijenberg gelegen in de gemeente Apeldoorn. Volgens de ontvangen beschrijving wordt schade ondervonden in de sfeer van gewasschade (houtproductie). Daarnaast wordt melding gemaakt van ecologische schade door een afname van vochtminnende soorten en toename van meer droogte-resistente soorten.

* APELDOORN (AMERSFOORTSEWEG) (05.007)

Het onderhavige verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door N.V. NUON Water op de winplaats aan de Amersfoortseweg (gemeente Apeldoorn). Het verzoek betreft gronden van het bosbezit genaamd Berkenhoeve b.v. gelegen in de gemeente Apeldoorn. Naast schade door vermindering van de houtproductie wordt in de toegezonden nadere beschrijving van de schade eveneens melding gemaakt van een afname van de soortenrijkdom, ecologische schade en landschappelijke schade.

* APELDOORN (SCHALTERBERG) (05.008)

Dit verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekking door N.V. NUON Water op de winplaats te Schalterberg (gemeente Apeldoorn). Het verzoek betreft gronden van het landgoed Klein Reeënberg, gelegen in de gemeente Apeldoorn. In de beschrijving van de schade wordt melding gemaakt van schade door een verminderde houtproductie, ecologische schade en landschappelijke schade.

* **OLDEBROEK (WEZEP)/EPE** (05.009)

Het verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekkingen door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaatsen te Wezep (gemeente Oldebroek) en te Epe (gemeente Epe/Heerde). Het verzoek betreft gronden van het landgoed 't Hof te Mullegen gelegen in de gemeente Oldebroek. In de beschrijving van de schade wordt melding gemaakt van schade door een verminderde houtproductie en mogelijk ecologische schade.

* **RHEDEN/ROOZENDAAL** (05.010)

Dit verzoek om onderzoek heeft betrekking op schade als gevolg van de grondwateronttrekkingen door N.V. Nuon Water op de winplaats te Pinkenberg (gemeente Roozendaal) en door N.V. Waterwinningsmaatschappij Oost Veluwezoom te Ellecom (gemeente Rheden). Het verzoek betreft gronden van het landgoed de Kruishorst te Rheden. In de beschrijving van de schade wordt melding gemaakt van schade door een verminderde houtproductie, afname van de soortenrijkdom en landschappelijke schade.

* **HENGELO (HET KLOOSTER)** (05.011)

Dit verzoek om onderzoek betreft schade als gevolg van de grondwateronttrekking door het Waterbedrijf Gelderland op de winplaats te Hengelo (Het Klooster). Het verzoek betreft gronden van het landgoed 't Zand (gemeente Hengelo/Zelhem). Met betrekking tot dit verzoek is nog geen nadere beschrijving van de schade ontvangen.

UTRECHT

DE MEERN (06.001)

Namens de eigenaar van een woning aan de Zandweg in De Meern is in februari 1999 door DAS Rechtsbijstand bij Gedeputeerde Staten een verzoek ingediend om een onderzoek door de commissie in verband met schade aan de woning van hun cliënt. De schade zou een gevolg zijn van de grondwateronttrekking welke in de zomer van 1998 in opdracht van de gemeente Utrecht heeft plaatsgevonden ten behoeve van de aanleg van een diep-riool in de stadsas van Leidsche Rijn. Uit overleg met DAS Rechtsbijstand bleek dat er terzake nog een rapport opgesteld wordt door een expertise-bureau. Dit rapport zal vervolgens besproken worden met de gemeente Utrecht. In afwachting van de uitkomst van dit overleg is de behandeling van het verzoek door de commissie opgeschort.

NOORD-HOLLAND

HOOFDDORP – HRC (07.001)

In februari 1998 ontving de commissie van Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Holland een verzoek om onderzoek. Volgens het verzoek heeft belanghebbende zijn perceel tulpen in mei 1996 extra moeten laten beregenen om droogteschade te voorkomen. Deze extra beregening zou naar zijn mening noodzakelijk zijn geweest, omdat Holland Railconsult (HRC) in 1996 een tijdelijke bronbemaling heeft uitgevoerd ten behoeve van de aanleg van KW17 te Hoofddorp. Belanghebbende claimt de kosten van de extra beregening. Op 27 juli 1999 bracht de commissie advies uit aan partijen. De commissie komt hierin tot de conclusie, dat door belanghebbende geen schade is geleden door extra kosten van beregening van zijn tulpen als gevolg van de tijdelijke bronbemaling door HRC. Tegen dit advies zijn geen bedenkingen ingebracht. De taak van de commissie ten aanzien van dit verzoek om onderzoek is hiermee beëindigd.

ZUID-HOLLAND

BARENDRECHT (08.004)

In maart 1998 heeft de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Zuid-Holland van de eigenaar van een woning en schuur te Barendrecht een verzoek om onderzoek ontvangen met betrekking tot gebouwschade. De schade zou volgens belanghebbende zijn ontstaan als gevolg van de bema-

ling van het Bouwdok Barendrecht door Rijkswaterstaat (RWS) ten behoeve van de bouw van elementen voor de Wijkertunnel. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft een commissie van onafhankelijke deskundigen, Commissie Wateronttrekking Elementenbouw Wijkertunnel en Heinoordtunnel (CWOWH), ingesteld met de taak schadeclaims te behandelen als gevolg van betreffende bemaling. Het ingediende verzoek om onderzoek is in behandeling geweest bij deze schadecommissie. Omdat belanghebbende zich niet kan vinden in de bevindingen van de CWOWH, heeft hij verzocht om een onderzoek door de CDG. De commissie bracht op 20 september 1999 haar advies uit aan partijen. Hierin komt zij tot de conclusie, dat de bemaling van het bouwdok door RWS niet of hooguit marginaal heeft bijgedragen aan de schade aan de woning en schuur van belanghebbende. Er zijn geen bedenkingen tegen dit advies ingebracht. De taak van de commissie ten aanzien van dit verzoek om onderzoek is hiermee beëindigd.

DELFT (DSM-GIST) (08.006)

In januari 1999 heeft de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Zuid-Holland van 11 leden van de Werkgroep BinnenStadNoord (BSN) te Delft een verzoek ontvangen om onderzoek naar schade aan gebouwen. In april is nog een soortgelijk verzoek ontvangen van een lid van de Contact Groep Rijswijk Zuid (CRZ). Door de grondwateronttrekking van DSM-Gist zou de bodem en bebouwing zakken ten opzichte van het boezempeil, dat sinds de vorige eeuw niet is gewijzigd. Volgens de verzoeken om onderzoek wordt directe schade geleden in de vorm van optrekkend vocht in muren, kelders die gedurende een groot deel/gehele jaar blank staan en derhalve zijn dichtgestort, en vloeren op de begane grond die in zijn geheel zijn vervangen etc. Voor wat betreft de indirecte schade zal er, volgens de leden, nu of in de toekomst sprake zijn van schade als gevolg van een verminderde verkoopwaarde van panden gelegen in de meest laaggelegen gebieden van Delft, dan wel van schade als gevolg van het treffen van maatregelen ter voorkoming van het verder zakken van de panden. Het zakken van de bodem leidt er ook toe dat bij een lichte stijging van het boezempeil in een periode met veel neerslag, zoals dat op 13 en 14 september 1998 het geval was, het water in de grachten buiten de kaden treedt. Aan de commissie worden de volgende concrete vragen gesteld:

1. Hoeveel is de bodemdaling van ons gebied ten gevolge van de grondwateronttrekking door DSM-Gist?;
2. Welke maatregelen moeten er volgens de commissie genomen worden om de nadelige effecten van de bodemdaling te compenseren?;
3. Wie gaat er voor zorgen dat de noodzakelijk maatregelen genomen worden?

Ter oriëntatie op de problematiek is door de commissie een bezoek gebracht aan de betreffende wijk. Voor de behandeling van het project is een plan van aanpak en kostenbegroting opgesteld en aan Gedeputeerde Staten verzonden. In het verslagjaar heeft de commissie een start gemaakt met het onderzoek.

ZEELAND

KAPELLE (GASUNIE) (09.003)

Van Gedeputeerde Staten van Zeeland werd in februari 1999 een verzoek om onderzoek ontvangen van een landbouwer te 's-Gravenpolder. Volgens het verzoek is in 1998 schade ondervonden door stagnatie in de groei en daardoor een verminderde opbrengst van een perceel suikerbieten. De groeistagnatie zou een gevolg zijn van de grondwateronttrekking welke in 1997/1998 op een aangrenzend perceel door of in opdracht van de Gasunie is uitgevoerd ten behoeve van de sanering van verontreinigd grondwater. Ter oriëntatie op de problematiek is door de commissie een veldverkenning uitgevoerd. Ten behoeve van de afhandeling is een plan van aanpak en een kostenbegroting opgesteld en aan Gedeputeerde Staten verzonden.

NOORD-BRABANT

LITH (10.010)

In maart van het verslagjaar kreeg de commissie door tussenkomst van Gedeputeerde Staten een verzoek om onderzoek ter behandeling toegezonden inzake schade aan een woning te Maren-

Kessel. De schade bestaat uit scheurvorming in de binnen- en buitenmuren van het pand. Volgens het verzoek om onderzoek is deze schade naar alle waarschijnlijkheid ontstaan als gevolg van de grondwateronttrekking door de N.V. Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant op haar winplaats te Lith. De commissie heeft terzake een oriënterende veldverkenning verricht en een plan van aanpak met kostenbegroting opgesteld en aan Gedeputeerde Staten verzonden.

BERGEN OP ZOOM (10.015)

In 1997 ontving de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant een verzoek om onderzoek van 38 landbouwers naar gewas- en veedrenkschade als gevolg van de grondwaterwinningen te Bergen op Zoom en te Wouw/Altena door de N.V. Waterleidingmaatschappij Noord-West-Brabant (WNWB), de grondwaterwinningen te Halsteren en te Huijbergen door de N.V. Delta Nutsbedrijven (DN) en de industriële grondwaterwinning door Nedalco. Het betreft een nagekomen groep landbouwers. In 1997 is reeds door de Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB) onderzoek verricht naar de schade als gevolg van betreffende onttrekkingen voor een eerste groep landbouwers. Met partijen is overeengekomen dat de WNWB het opgegeven grondgebruik eerst controleert, voordat de commissie de schade gaat berekenen. In november 1998 heeft de commissie aan de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) gevraagd actie te ondernemen om de landbouwers aan te sporen de noodzakelijke informatie aan de commissie toe te zenden, omdat dit slechts door enkelen was gedaan. In het verslagjaar zijn de benodigde grondgebruikgegevens ontvangen en deze zijn reeds door de commissie verwerkt.

LUYKSGESTEL (10.016)

In april en juli 1997 ontving de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant een verzoek om onderzoek van 47 landbouwers naar de gewasschade als gevolg van de grondwateronttrekking op de winplaats te Luyksgestel van de N.V. Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant (WOB) en de grondwateronttrekking door de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening te Lommel (B).

Het onderzoek naar de gewasschade heeft zich in het verslagjaar gericht op het inventariseren van de benodigde bodemkundig-hydrologische informatie. Op grond van de uitkomsten van een verkennend bodemkundig-hydrologisch onderzoek in vier proefgebieden (fase 1) is aan het Staring Centrum (thans Alterra) opdracht verleend voor een aanvullend bodemkundig-hydrologisch onderzoek in een aantal gebieden grenzend aan het eerder in 1989 gekarteerde gebied. Voor het in 1989 gekarteerde gebied zal op basis van de beschikbare gegevens en enig aanvullend veldwerk een vlakkenkaart worden samengesteld. De resultaten van deze werkzaamheden zullen dienen als basis voor de berekening van de opbrengstverandering als gevolg van grondwateronttrekking op de winplaats te Luyksgestel van de WOB.

Het onderzoek naar de eventuele grensoverschrijdende gevolgen van de grondwateronttrekking door de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening te Lommel (B) op de landbouwgronden van de Nederlandse landbouwers valt onder de verantwoordelijkheid van de Permanente Gemengde Schadecommissie (PGS) zoals genoemd in de Beschikking van het Comité van Ministers van de BENELUX Economische Unie van 10 oktober 1983. Over de instelling en de inschakeling van de PGS vindt op ambtelijk niveau overleg plaats tussen de Nederlandse en de Belgische autoriteiten.

NULAND (10.019)

In april 1999 ontving de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant een verzoek om onderzoek van een landbouwer uit Rosmalen inzake gewasschade veroorzaakt door de grondwaterwinning te Nuland. Het betreft een nagekomen verzoek. Het advies van de commissie d.d. 30 juni 1999 is dan ook gebaseerd op dezelfde normen en uitgangspunten, die ten grondslag liggen aan het door de commissie uitgebrachte advies aan de vorige groep belanghebbenden. Er zijn geen bedenkingen tegen het advies ingebracht. De taak van de commissie ten aanzien van dit verzoek om onderzoek is hiermee beëindigd.

ETTEN-LEUR (INDUSTRIE) (10.021)

In oktober 1998 ontving de commissie van Gedeputeerde Staten een verzoek om onderzoek van een landbouwer te Etten-Leur. Volgens het verzoek wordt schade ondervonden door verdroging van de gewassen als gevolg van de grondwateronttrekking door de industrie in Etten-Leur. Naar aanleiding van soortgelijke verzoeken heeft de voorganger van de CDG, de Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB), in mei 1998 aan een grote groep landbouwers en aan de betref-

fende industriële grondwateronttrekkers advies uitgebracht over de schade als gevolg van de industriële winningen te Etten-Leur. Tegen dit advies zijn door beide partijen bedenkingen ingebracht. Hierbij werd niet verzocht om een mondelinge toelichting. In augustus 1999 heeft de TCGB ten aanzien van de schade bij deze groep van landbouwers, een nader advies aan partijen uitgebracht. De betreffende vijf industriële bedrijven kunnen zich niet vinden in het nader advies van de TCGB. Tussen partijen is overleg op gang gekomen over de te volgen procedure met betrekking tot de schadeclaims inzake de industriële winningen en over inhoudelijke aspecten van de schadeberekening.

Het in oktober 1998 ontvangen verzoek is te beschouwen als een nagekomen schademelding. Op basis van dezelfde uitgangspunten als gehanteerd door de TCGB bij het nader advies, is de invloed van de industriële onttrekking op de gewasopbrengst voor deze nagekomen schademelding berekend. Geconcludeerd werd dat als gevolg van de vijf industriële onttrekkingen schade door een verminderde gewasopbrengst is opgetreden. Bij brief van 14 september 1999 heeft de commissie aan partijen geadviseerd de geleden en de in de toekomst te lijden schade te regelen op basis van een door haar opgesteld model voor een schaderegelingsovereenkomst.

Tegen dit advies van de commissie zijn door de vijf industriële onttrekkers gelijklopende bedenkingen ingebracht. De bedenkingen hebben zowel betrekking op de gevolgde procedure bij de totstandkoming van het door de TCGB uitgebrachte nader advies, als op de inhoud hiervan. De inhoudelijke bedenkingen tegen dit nader advies worden eveneens van toepassing verklaard op het door de CDG uitgebrachte advies van 14 september 1999. De inhoudelijke bedenkingen betreffen de hydrologische uitgangspunten, de berekening van de opbrengstverandering, de toerekening van de schade aan individuele onttrekkers en de berekening van de rentevergoeding. Gesteld wordt verder dat vorderingen tot vergoeding van eventuele schade slechts op voet van artikel 40 van de Grondwaterwet afgewikkeld kunnen worden. Bij het indienen van de bedenkingen is tevens aangegeven dat zij hun bedenkingen mondeling wensen toe te lichten. Gelet op het tot stand gekomen overleg tussen partijen heeft de commissie de behandeling van de bedenkingen ten aanzien van het nagekomen verzoek om onderzoek opgeschort.

BEST (10.022)

In april 1999 heeft de commissie via Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant een verzoek om onderzoek naar gebouwschade ontvangen van een eigenaar van een pand te Best. Belanghebbende is van mening dat hij schade ondervindt van de bronbemaling door NS Railinfrabeheer BV ten behoeve van het verdiept aanleggen van het spoor dat door het centrum van Best loopt. In haar onderzoek heeft de commissie de betreffende bronbemaling beschouwd als de grondwateronttrekking én het daarvoor plaatsen van damwanden, aangezien dit een onderdeel is van de bronbemaling en het binnen dezelfde vergunning valt.

Op 6 december 1999 bracht de commissie advies uit aan partijen. De commissie komt hierin tot de conclusie, dat er thans geen causaal verband aanwezig is tussen de schade aan het pand van belanghebbende en de grondwateronttrekking door NS Railinfrabeheer BV. Een causaal verband tussen de genoemde schade en het intrillen van de damwanden ten behoeve van de bouw van de spoortunnel te Best is niet uit te sluiten. In haar advies heeft de commissie partijen geadviseerd een meetprogramma op te (laten) stellen (door een onafhankelijke deskundige) ter vaststelling van de eventuele causaliteit tussen de werkzaamheden in het kader van de nog komende (tweede) bronbemaling (grondwateronttrekking én intrillen damwanden) en de gebouwschade.

OOSTERHOUT (10.023)

In april van het verslagjaar kreeg de commissie van Gedeputeerde Staten een door 64 landbouwers ondertekend verzoek om onderzoek naar schade als gevolg van grondwateronttrekking ter behandeling toegezonden. In november werd vervolgens nog een nagekomen verzoek van een landbouwer ontvangen.

De betreffende landbouwers zijn allen gebruikers van gronden in de brede omgeving van Oosterhout. Volgens de ingediende verzoeken wordt schade ondervonden door verdroging van de gewassen, de noodzaak om vaker te moeten beregenen en het minder of niet meer functioneren van veedrenkputjes. De schade zou een gevolg zijn van een opgetreden verlaging van de grondwaterstand als gevolg van onttrekking van grondwater door de N.V. Waterleidingmaatschappij Noord-West Brabant op haar winplaatsen te Oosterhout, Dorst, Ginneken en mogelijk ook te Prinsbosch en de onttrekking van grondwater door een viertal industriële bedrijven, te weten: de Oosterhoutse Zoetwarenfabriek, WIVA Verpakkingen b.v. (beiden te Oosterhout), de Verenigde Bierbrouwerijen Breda Rotterdam en Dalgety Food Ingredients b.v. (beiden te Breda).

De commissie heeft terzake een plan van aanpak opgesteld welke voorziet in een gefaseerde behandeling. In de eerste fase zal voor een aantal grondwaterstandsbuizen een hydrologisch onderzoek worden uitgevoerd. De uitkomsten van dit onderzoek zullen dienen ter toetsing van de grondwaterstandsverlagingen zoals deze met een model zijn berekend. In de tweede fase zal een bodemkundig-hydrologische inventarisatie plaatsvinden. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven is mede afhankelijk van de uitkomsten van het hydrologisch onderzoek in de eerste fase.

Met de uitvoering van het onderzoek in de eerste fase is in het verslagjaar een begin gemaakt. Hiertoe is een opdracht verleend aan Aeolis Forecasting Services B.V. tot het verrichten van een analyse van reeksen van gemeten grondwaterstanden op basis van een statistisch model (tijdreeksanalyse).

LIMBURG

HEEL (BEEGDEN) (11.002)

De commissie heeft in juni van het verslagjaar advies uitgebracht met betrekking tot het verzoek om onderzoek van een landbouwer te Horn in verband met schade als gevolg van een verminderde gewasopbrengst. De schade zou een gevolg zijn van de grondwateronttrekking door de Waterleidingmaatschappij Limburg N.V. (WML) op haar winplaats te Beegden.

Bij het onderzoek heeft de commissie een inventarisatie verricht van de factoren, maatregelen en ingrepen die van invloed zijn (geweest) op de grondwaterstand. Naast de grondwateronttrekking door de WML is vooral de aanleg van het Lateraal Kanaal van grote invloed op de grondwaterstand in het gebied. Daarnaast is rekening gehouden met de invloed van ontgrindingen, grondwateronttrekking ten behoeve van beregening en met een verlaging als gevolg van diverse invloeden welke zijn samengevat onder de term achtergrondverdroging.

Op basis van de vastgestelde verlaging en de resultaten van een in opdracht van de commissie uitgevoerde bodemkundig-hydrologische inventarisatie op de percelen van de reclamant, is de opbrengstverandering en de schade als gevolg van de grondwateronttrekking door de WML berekend voor de periode vanaf 1988 t/m 1998 alsmede de gemiddeld te verwachten schade in toekomstige jaren. Uit de berekeningen blijkt dat door de belanghebbende landbouwer schade is en wordt ondervonden als gevolg van de grondwateronttrekking door de WML.

Tegen het advies van de commissie zijn namens belanghebbende bedenkingen ingediend. De bedenkingen hebben betrekking op de berekeningswijze van de opbrengstverandering, de vertaling van de opbrengstdepressies in schadebedragen, de gehanteerde periode ten aanzien van de geleden schade, de ingangsdatum voor de rente berekening en het niet vergoeden van de kosten voor bijstand van deskundigen. De commissie achtte de bedenkingen met betrekking tot de ingangsdatum van de renteberekening en de kosten voor bijstand van deskundigen deels gegrond. Op 22 december 1999 bracht de commissie een nader advies uit aan partijen. De taak van de commissie ten aanzien van dit verzoek om onderzoek is hiermee beëindigd.

BIJLAGE 1 : OVERZICHT VAN DE VERZOEKEN OM ONDERZOEK EX ARTIKEL 37

Projectnaam	project- code	nummer verzoek	aantal belang- hebbenden	soort schade*)	datum toezending	datum advies	datum hoorzitting	datum eindbericht	opm. **)
Drenthe									
Beilen	03.002	01	?	L	12-09-97				O
Emmen	03.004	01	4	L	07-07-99	23-09-99	-	27-10-99	
		02	1	L	25-10-99				
		03	1	L	22-12-99				
Overijssel									
Tubbergen (Mander)	04.004	01	ca. 150	L	11-01-96	28-08-97	03-06-99	03-12-99	
		02	5	L	22-10-97	06-04-99	03-06-99	03-12-99	
		03	1	L	10-12-97	06-04-99	03-06-99	03-12-99	
Markelo/Goor	04.014	01	ca. 120	L	12-08-96				
Losser	04.016	01	ca. 80	L	18-08-99				
Wierden (Hoge Hexel)	04.017	01	1	B	03-06-98				
Wijhe (Boerhaar)	04.018	01	1	G	12-08-99				
Gelderland									
Velddriel (Rossum)	05.002	01	1	G	26-01-99				
		02	1	G	06-04-99				
Gorssel (Joppe)	05.003	01	1	B	16-08-99				
		02	1	B	16-08-99				
		03	1	B	16-08-99				
Gorssel (Harfsen)	05.004	01	1	B	16-08-99				
Vorden	05.005	01	1	B	16-08-99				
		02	1	B	16-08-99				
Apeldoorn(Schaltenberg)/Eerbeek	05.006	01	1	B	16-08-99				
Apeldoorn (Amersfoortseweg)	05.007	01	1	B	16-08-99				
Apeldoorn (Schaltenberg)	05.008	01	1	B	16-08-99				
Oldebroek (Wezep)/Epe	05.009	01	1	B	16-08-99				
Rheden/Roozendaal	05.010	01	1	B	16-08-99				
Hengelo ('t Klooster)	05.011	01	1	B	06-12-99				
Utrecht									
De Meern	06.001	01	1	G	25-02-99				O
Noord-Holland									
Hoofddorp-HRC	07.001	01	1	L	16-02-98	27-07-99	-	30-08-99	
Zuid-Holland									
Barendrecht	08.004	01	1	G	02-03-98	20-09-99	-	01-11-99	
Delft (DSM-Gist)	08.006	01	div.	WO	09-02-99				
		02	div.	WO	19-04-99				
Zeeland									
Kapelle (Gasunie)	09.003	01	1	L	10-02-99				
Noord-Brabant									
Lith	10.010	01	1	G	03-03-99				
Bergen op Zoom	10.015	01	38	L	23-04-97				
Luyksgestel	10.016	01	47	L	23-12-97				
Nuland	10.019	05	1	L	07-04-99	30-06-99	-	24-08-99	
Etten-Leur (Industrie)	10.021	01	1	L	16-11-98	14-09-99			
Best	10.022	01	1	G	06-04-99	06-12-99			
Oosterhout	10.023	01	64	L	07-04-99				
		02	1	L	18-11-99				
Limburg									
Heel (Beegden)	11.002	01	1	L	13-02-98	29-06-99	-	22-12-99	

*) L = Landbouwschade, G = Gebouwschade, WO = Wateroverlast, B = Bosschade

**) O = behandeling opgeschort, wegens behandeling door provincie of partijen